

مروری بر یکصد سال نظام حمل و نقل و ترافیک در شهر تهران

تحلیلی بر اقدامات، تحولات و اثر سیاست‌ها در بخش حمل و نقل در عصر معاصر

مؤلفان

حمید سیادت موسوی

محمود برآبادی

ویراستار علمی

مهدی استادی جعفری

سرشناسه	: سیادت موسوی، حمید، ۱۳۳۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: مروری بر یکصد سال نظام حمل و نقل و ترافیک در شهر تهران: تحلیلی بر اقدامات، تحولات و اثر سیاست‌ها در بخش حمل و نقل در عصر معاصر / حمید سیادت موسوی، سید محمود برآبادی.
مشخصات نشر	: تهران: شهرداری تهران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۶ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار (رنگی).
شابک	: ۳۷۰۰۰ ریال: ۵-۸۵-۷۵۰۲-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: تحلیلی بر اقدامات، تحولات و اثر سیاست‌ها در بخش حمل و نقل در عصر معاصر.
موضوع	: حمل و نقل -- ایران -- تهران -- تاریخ ترافیک -- ایران -- تهران -- مدیریت
موضوع	: Transportation -- Iran -- Tehran -- History Traffic flow -- Iran -- Tehran -- Management
شناسه افزوده	: برآبادی، سیدمحمود، ۱۳۳۱ -
شناسه افزوده	: شهرداری تهران. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
شناسه افزوده	: Tehran Municipality, Tehran Urban Planning and Research Center
رده بندی کنگره	: TFA۴۵
رده بندی دیویی	: ۶۲۰/۴۴۰۹۵۵۱۳۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۶۸۱۳۷۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

مروری بر یکصد سال نظام حمل و نقل و ترافیک در شهر تهران (تحلیلی بر اقدامات، تحولات و اثر سیاست‌ها در بخش حمل و نقل در عصر معاصر)

مؤلفان: حمید سیادت موسوی، محمود برآبادی

ویراستار علمی: مهدی استادی جعفری

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: مؤسسه فرهنگی و هنری نگاه نو تهران

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۳۷۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شابک: ۵-۸۵-۷۵۰۲-۶۲۲-۹۷۸

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: خیابان شریعتی، خیابان پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان آقابزرگی، شماره ۳۲

تلفن: ۲۳۳۹۲۰۸۲

rpc.tehran.ir

کدپستی: ۱۹۶۴۶۳۵۶۱۱

info.rpc@tehran.ir

۱	سخن نخست
۳	پیشگفتار
۷	دیباچه
۱۱	بخش اول: بررسی تحولات نظام حمل و نقل تهران در دوره قبل از انقلاب
۱۳	فصل اول: نگاهی اجمالی به وضعیت حمل و نقل تا پیش از روی کار آمدن سلسله پهلوی
۱۳	۱-۱- مقدمه
۱۴	۲-۱- حمل و نقل عمومی در تهران دوره قاجار
۲۳	۳-۱- وسایل نقلیه شخصی
۲۶	۴-۱- معابر و خیابان‌ها
۳۲	۵-۱- قوانین و مقررات عبور و مرور
۳۵	۶-۱- جمع‌بندی
۳۹	فصل دوم: وضعیت حمل و نقل و ترافیک تهران در دوره رضا شاه
۳۹	مقدمه
۴۰	۱-۲- حمل و نقل عمومی
۴۷	۲-۲- وسایل نقلیه شخصی
۵۳	۳-۲- عابران پیاده
۵۵	۴-۲- معابر و خیابان‌ها
۶۱	۵-۲- گاراژهای مسافربری
۶۴	۶-۲- حمل و نقل بار

- ۶۵ ۷-۲- قوانین و مقررات
۷۴ ۸-۲- مدیریت حمل و نقل
۷۵ ۹-۲- جمع‌بندی

۸۱ فصل سوم: وضعیت حمل و نقل و ترافیک در دوره محمدرضا شاه پهلوی

- ۸۱ ۱-۳- مقدمه
۸۳ ۲-۳- حمل و نقل عمومی
۹۴ ۳-۳- وسایل نقلیه شخصی
۱۰۰ ۴-۳- عابران پیاده
۱۰۲ ۵-۳- راه و شبکه معابر
۱۰۴ ۶-۳- پایانه‌های (گاراژها) مسافربری
۱۰۷ ۷-۳- حمل و نقل کالا و بار
۱۰۹ ۸-۳- قوانین و مقررات
۱۱۱ ۹-۳- علائم و تجهیزات ترافیکی
۱۱۵ ۱۰-۳- مدیریت حمل و نقل و ترافیک
۱۲۰ ۱۱-۳- جمع‌بندی

۱۲۳ فصل چهارم: تحلیل نظام حمل و نقل و ترافیک در دهه پایانی دوره محمدرضا شاه پهلوی

- ۱۲۳ ۱-۴- مقدمه
۱۲۳ ۲-۴- بیان کلی فضای حاکم بر جامعه از منظر اجتماعی، اقتصادی و فناوری
۱۳۴ ۳-۴- عوامل مؤثر بر وضعیت حمل و نقل در سال‌های ۱۳۴۶ الی ۱۳۵۷
۱۴۱ ۴-۴- جمع‌بندی

۱۴۵ فصل پنجم: جمع‌بندی تحولات نظام حمل و نقل شهر تهران در دوره قبل از انقلاب

- ۱۴۶ ۱-۵- نگاهی به جهان
۱۴۹ ۲-۵- تجربه تهران

۱۵۳ منابع بخش اول

۱۵۷ بخش دوم: بررسی تحولات نظام حمل و نقل تهران در دوره پس از انقلاب

۱۵۹ فصل ششم: رویدادها و تحولات عمده چهار دهه اخیر از نگاه عموم مردم

- ۱۵۹ ۱-۶- مقدمه
۱۵۹ ۲-۶- مهمترین رویدادها و تحولات حمل و نقل تهران
۱۷۳ ۳-۶- جمع‌بندی

۱۷۵	فصل هفتم: مهم ترین تحولات از دیدگاه مسئولین حمل و نقل شهرداری تهران
۱۷۵	۱-۷- مقدمه
۱۷۵	۲-۷- مهم ترین رویدادهای حمل و نقل تهران از دیدگاه حوزه معاونت حمل و نقل
۲۱۳	۳-۷- برخی از مطالعات مهم در حمل و نقل شهری
۲۱۸	۴-۷- جمع بندی
۲۲۱	فصل هشتم: بررسی تحولات در حوزه حمل و نقل و ترافیک در بستر سازمانی و اداری
۲۲۱	۱-۸- مقدمه
۲۲۲	۲-۸- تحولات عمده سازمانی و اداری
۲۲۹	۳-۸- جمع بندی
۲۳۱	فصل نهم: جمع بندی تحولات نظام حمل و نقل شهر تهران در دوره پس از انقلاب
۲۳۷	منابع بخش دوم

بخش سوم: تحلیل اثر سیاست ها در بخش حمل و نقل شهر تهران

۲۴۳	فصل دهم: مروری بر روند سیاست گذاری در حوزه حمل و نقل
۲۴۳	۱-۱۰- مقدمه
۲۴۴	۲-۱۰- دسته بندی سیاست های مختلف حمل و نقل شهری در جهان
۲۴۸	۳-۱۰- ساز و کار سیاست گذاری در حوزه حمل و نقل: اثرات و کارکردها
۲۵۱	۴-۱۰- مروری بر روند جهانی سیاست گذاری در حوزه حمل و نقل
۲۵۹	۵-۱۰- مروری بر سیاست گذاری ملی حمل و نقل شهری در ایران
۲۷۳	۶-۱۰- رویدادها و تحولات در حوزه حمل و نقل درون شهری
۲۷۸	۷-۱۰- جمع بندی

فصل یازدهم: تحولات عمده و عوامل اثرگذار بیرونی و درونی نظام حمل و نقل تهران

۲۷۹	۱-۱۱- مقدمه
۲۸۰	۲-۱۱- تحولات عمده و عوامل اثرگذار بیرونی مانند تحولات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور و شهر تهران
۲۸۷	۳-۱۱- شناخت عوامل درونی نظام حمل و نقل شهر تهران
۲۹۷	۴-۱۱- مهم ترین مطالعات شهرسازی و طرح های جامع و تفصیلی تهران
۳۰۵	۵-۱۱- جمع بندی

فصل دوازدهم: بررسی نتایج سیاست گذاری حمل و نقلی با نگاهی به آینده

۳۰۷	۱-۱۲- مقدمه
۳۰۷	۲-۱۲- جایگاه و اهمیت استراتژی و رویکردها در نظام حمل و نقل شهری

سخن نخست

درک و توجه به این نکته که معضلات حمل و نقل شهری دارای طبیعتی دیرپا بوده و ریشه‌های آن را می‌بایست در سیاست‌ها و رفتارهای خرد و کلان دهه‌های گذشته در عرصه ملی و محلی جستجو نمود، ضرورتی قطعی برای شناخت مسئله و مواجهه مناسب با آن به حساب می‌آید. وضعیت حمل و نقل و ترافیک شهر تهران، ناشی از شرایطی است که در یکصد سال اخیر، یعنی از زمان ورود پدیده‌های جدید حمل و نقلی همچون اتومبیل، تاکسی، اتوبوس، مترو و ... به کشور ما راه یافته و شرایط جدید را در شهر تهران ایجاد کرده است. نگاه جامع و دقیق به تحولات حمل و نقلی صورت گرفته در دهه‌های گذشته شهر تهران می‌تواند علاوه بر ایجاد زمینه شناخت این تحولات، زمینه بررسی آثار، معایب و مزایای این تصمیمات و تحولات را فراهم سازد. با شناخت اثرات این تحولات از جنبه‌های مختلف، زمینه اتخاذ تصمیمات آگاهانه و هوشمندانه نیز برای آینده شهر تهران فراهم می‌گردد.

نظام حمل و نقل و سیر تحولات آن تابع نظام و تحولات سیاسی نبوده و دارای ماهیت خدماتی و فناوری می‌باشد. به این ترتیب که ایجاد و توسعه وسایل نقلیه موتوری و به تبع آن، توسعه شبکه معابر و زیرساخت‌ها صرف‌نظر از هر دوره و نظام سیاسی، الگوی حمل و نقل را در هر جامعه‌ای دستخوش تغییرات جدی می‌نماید. رواج فرهنگ خودرومداری در طول پنج دهه اخیر و اشتیاق و تقاضای وافر عمومی برای مالکیت و استفاده از خودرو شخصی از یک‌سو و از سوی دیگر غلبه پارادایم مسلط خودرومداری، بخش بزرگی از منابع محدود حمل و نقل شهری را به سمت ساخت جاده‌ها و بزرگراه‌ها و تلاش برای افزایش سرعت جابه‌جایی سوق داده و حرکت در مسیر حمل و نقل و توسعه پایدار را به یک مبارزه دشوار تبدیل کرده است. توسعه فناوری‌ها و رویکردهای مربوط به حمل و نقل همگانی و افزایش سهولت دسترسی به آن، یا توجه به حمل و نقل غیرموتوری نیز حاصل تحول و تغییر الگوواره از خودرومحوری به انسان‌محوری بوده است. در این سیر، عملیات اجرایی شبکه مترو شهر تهران و گسترش آن نمونه‌ی شاخص این تحول است.